

При цьому, стратегічним напрямом такої бюджетної та податкової політики держави повинно бути поступова відмова від бюджетного вирівнювання та перехід всіх регіонів України на самоокупність, оскільки, тільки повна фінансова самостійність може стимулювати ділову активність місцевих керівників, яка має бути направлена на залучення інвестицій, економічний розвиток та підвищення соціальних стандартів на певній території.

Список використаних джерел

1. Кириленко О. П. Удосконалення практики розроблення бюджетних резолюцій / О. П. Кириленко // *Фінанси України*. – 2007. – № 2. – С. 4–16.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 856 с.
3. Демків О. І. Напрями подальшого удосконалення міжбюджетних відносин / О. І. Демків // *Фінанси України*. – 2007. – № 1. – С. 153–157.
4. Толуб'як В. Проблеми і перспективи фінансової децентралізації / В. Толуб'як // *Економіка України*. – 2004. – № 2. – С. 22–27.

5. Долішній М. І. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні / М. І. Долішній // *Регіональна економіка*. – 1999. – № 3. – С. 7–18.

6. Долішній М. Деякі підходи до розв'язання проблем удосконалення адміністративно-територіального устрою України / М. Долішній, Л. Шевчук // *Економіка України*. – 2006. – № 11. – С. 4–11.

7. Чужиков В. Чеська модель регіонального розвитку / В. Чужиков // *Економіка України*. – 2004. – № 7. – С. 72–78.

8. Князев С. Сучасний стан та особливості регіоналізації бюджетної системи / С. Князев // *Регіональна економіка*. – 2006. – № 4. – С. 66–71.

9. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи бюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 року № 79–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://головбухбюджет.укр/regulations/8186/8187/460519/>.

Р. В. Венжега

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Доіндустріальне суспільство характеризується натуральним сільськогосподарським виробництвом. Відсутність суспільного розподілу праці, замкненість, ізоляваність від зовнішнього світу, самозабезпеченість ресурсами, а також задоволення всіх (чи майже всіх) потреб за рахунок власних ресурсів складала головні риси натуральної форми господарства.

Індустріальний розвиток прийшов на зміну традиційному суспільству. Розвинені країни протягом ХІХ-ХХ ст. вступили в індустріальну стадію, що зумовило формування світового господарства та промисловості. Ключовими факторами індустріалізації є політичні та законодавчі реформи, наявність природних ресурсів, а також порівняно дешеві та кваліфіковані трудові кадри. Однак, категорія «індустріалізація» неоднозначно визначена в історичних, політологічних та економічних джерелах, що певною мірою пов'язано із багатоманітністю явищ і процесів у сутності цього поняття.

Індустріалізація, неоіндустріалізація та постіндустріалізм як предмет дослідження на сьогодні перебуває у полі зору таких вчених як Л.І. Александровська [1], О.І. Амоша, В.П. Вишневський, Л.О. Збаразька [2], Н.С. Бабинцева [3], С.С. Губанов [9], А.О. Задоя [11], Є.М. Примаков [18], Е.В. Прушківська [19], О.О. Романова [20, 21] тощо.

Метою статті є поглиблення аналізу концептуальних підходів до економічних моделей розвитку промисловості як основи для формування відповідних стратегій.

У загальному вигляді термін «індустріалізація» можна розглядати як процес розвитку промисловості, що зумовлює структурні зрушення в економіці.

За загальноприйнятим підходом до індустріалізації історики виділяють два її етапи [10, с. 468]:

1 етап. Витіснення ремісничого виробництва, що засноване на принципах ручної праці та мускульній енергії (тварин, людини) фабрично-заводським на основі роботи машин та енергії небіологічного походження – промисловий переворот.

2 етап. Епоха індустріалізації, що характеризується стрімким розвитком промисловості та використовує парову, а згодом і електричну енергію. Ознаками цього етапу були: випереджаюче зростання засобів виробництва, переважно у важкій промисловості, порівняно з виробництвом товарів кінцевого споживання у харчовій і легкій промисловості; збільшення частки населення, зайнятого у фабрично-заводській промисловості порівняно із аграрним виробництвом; а також переважання частки продукції та послуг промислового характеру. Наслідком наведених процесів стала трансформація суспільства від традиційного аграрного в індустріальне суспільство.

В історичному аспекті під індустріалізацією розуміють соціальний процес, у ході якого виробничі зусилля спрямовані на оптимізацію випуску продукції за допомогою використання більш ефективного обладнання з механічним двигуном та спеціалізованою робочою силою. В цьому плані її як правило ототожнювали з промисловим переворотом, що мав на увазі

«зростання частки населення, зайнятого у промисловому виробництві» [28, с. 204]. Тому індустріалізація може розглядатися як «розвиток промисловості» як головний напрямок «стратегії розвитку» [28, с. 135].

У радянській літературі [5, с. 168] панувала думка, згідно з якою індустріалізація передбачала розвиток переважно важкої промисловості. Недоліком цього визначення є те, що вона протиставлялася аграрному розвитку, хоча, наприклад, в Данії з приходом механізації в останній чверті XIX ст. значна частина національного продукту припадала саме на кооперативний сільськогосподарський сектор. Радянський вчений-економіст Н.П. Шмельов [22, с. 67] визначив індустріалізацію як процес розвитку економіки в цілому. Інші дослідники цього періоду трактували наведений термін по відношенню до країн, що розвиваються, як «процес широкого впровадження сучасної технології в економіку відсталої країни, перехід на промислову основу усіх її галузей, у тому числі й сільського господарства, техніко-економічна реконструкція усього господарства в інтересах прогресивного розвитку» [1, с. 206].

Французький історик Ф. Бродель у своїй праці «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII століття» визначає індустріалізацію як перехід від домінування сільського господарства до ремесел, а промислову революцію як прискорення цього процесу. У своїй праці він характеризує індустріалізацію як тривалий безперервний процес, що охоплює суспільство в цілому, його економічні, соціальні та політичні структури [4, с. 65].

З соціологічної точки зору індустріалізація – це фаза економічного розвитку, у якій має місце переміщення капіталу та людських ресурсів з сільського господарства до промисловості, у першу чергу до обробної [29, с. 493]. Цей процес зводиться до соціальних трансформацій [25, с. 347], формування нових типів відносин, що відрізняються від тих, які домінують у традиційному аграрному суспільстві.

Таким чином, у широкому розумінні термін «індустріалізація» розглядається як процес соціально-економічного переходу від традиційного типу суспільства до індустріального, з переважанням промислового виробництва в економіці, що пов'язаний з розвитком нових технологій, особливо в таких галузях, як енергетика і металургія [26, с. 472]. Наведена точка зору конкретизується у дослідженнях російських економістів (Н.С. Бабинцевої, М.М. Литвякова, О.С. Савкевича) індустріалізація визначається як «період зміни моделей економічної системи», що складається з наступних процесів (початок використання комерційної енергії, перетворення капіталу у вирішальний фактор виробництва, зміни у процесі розподілу праці, поява ринку праці та капіталу) та не є виключено історичним надбанням зважаючи на те, що протягом XX ст. мали місце певні форми та елементи індустріалізації. Це констатує той факт, що індустріалізація є «перманентним процесом» та розвивається на «глобальному рівні». Історично склалися декілька шляхів реалізації цього процесу – класичний (характерний для розвинених країн Заходу, де індустріалізація набула свого розвитку), соціалістичний («інституційно екстремальний», що пов'язаний із багаточисленними викривленнями первісної моделі), уповільнений (реалізований переважно у колишніх європейських колоніях) [3, с. 8].

У вузькому значенні, індустріалізація визначається як процес створення високотехнологічного машинного виробництва в промисловості і масове озброєння праці машинами і механізмами в інших галузях господарства, що забезпечують якісне вдосконалення продуктивних сил і зростання ефективності і конкурентоспроможності виробництва. При цьому, в ході індустріалізації суспільство також зазнає змін: зростає рівень продуктивності праці та інвестиції в людський інтелектуальний потенціал [17, с. 5].

В енциклопедії історії України [10, с. 468] конкретизується, що це процес поширення у національних економіках стандартизованого виробництва матеріальних благ та послуг, заснованого на системі робочих машин та механізмів.

У цілому слід зазначити, що індустріалізація виступає як механізм реалізації об'єктивних економічних законів та включає наступні функції: викликає у суб'єктів прагнення до участі в здійсненні індустріалізації для реалізації цілком усвідомлюваних ними цілей; стимулює посилення експлуатації (капіталістична індустріалізація) і трудового суперництва (соціалістична індустріалізація); спонукає власників підприємств до зниження витрат виробництва і підвищення його ефективності; забезпечує досягнення якісно нового, більш високого рівня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; сприяє укрупненню, концентрації виробництва, кооперації і співробітництва, розвитку плановірності [8, с. 58].

Таким чином, індустріалізацію слід розглядати як історичний процес розвитку країн, що пов'язаний із механізацією праці та стандартизованим виробництвом у провідних галузях народного господарства, переважно у промисловості.

Деіндустріалізація – процес, зворотний до індустріалізації. За визначенням британського дослідника А. Сaincross деіндустріалізація представляє процес послідовного зниження обсягів промислового виробництва, що не пов'язано з циклічними кризовими явищами в економіці. Зазвичай це призводить до падіння експорту, збільшення дефіциту торговельного балансу, скорочення зайнятості [24, с. 17].

У Франції індустріальний розвиток залишається пріоритетним і широко застосовується стратегія державного регулювання і підтримки великих проектів. У Німеччині промислова політика проводиться через землі (аналогі вітчизняних регіонів). Тут проводиться активна політика розвитку територій, яка передбачає субсидування промисловості і основоположну роль банків в підтримці промисловості. Стратегія країн Західної Європи визначила не перехід до постіндустріального суспільства, а скоріше до відродження на нових технологічних засадах сучасної промисловості [21, с. 72].

На початковому етапі формування глобального ринку в процесі деіндустріалізації економіки США і Великобританії втрачали своє промислове лідерство і одночасно вирішували завдання нової індустріалізації своїх господарств. Економіки цих англо-саксонських країн - нині лідери в формуванні та розвитку нової індустріалізації, оскільки на території США сформувався глобальний центр фінансового капіталу і глобальний центр людського капіталу. Вони володіють новітніми технологіями, впровадженими у виробництво благ [23, с. 77].

Деіндустріалізація характеризує зниження питомої ваги промислового виробництва у структурі національного господарства. Особливе місце вона займає у пострадянських країнах, коли у наслідок цього процесу практично зникли галузі виробництва товарів народного споживання, знизилася частка машинобудування і приладобудування в промисловому виробництві, економіка набула сировинного характеру через експорт енергоносіїв, сільськогосподарської сировини, руди, металобрухту та металургійної продукції низького переділу. Причинами деіндустріалізації також можуть бути погані міжгалузеві зв'язки, помилки в управлінні промисловістю, неадекватні капіталоукладення в інвестиційні товари або недалекогоглядна економічна політика держави. З іншого боку, внаслідок руху суспільства у бік постіндустріальних змін, деіндустріалізація пов'язана із зростанням продуктивності праці у промисловості, що дозволяє звільнити частину трудових ресурсів та скерувати їх у сферу послуг. Деіндустріалізацію в цьому сенсі можна розглядати як «побічний продукт» становлення інформаційного суспільства, заснованого на знаннях [11, с.149].

Неоіндустріалізацію треба розглядати як процес створення індустріального базису на новій технологічній основі. З появою комп'ютеризованих технологій почався процес комп'ютеризації продуктивних сил, або їх «оцифрування», формування цифрової економіки, або інформаційної економіки. Виходячи з того, що простий технічний закон свідчить, що автоматизувати і комп'ютеризувати можна те, і тільки те, що попередньо електрифіковано, процес індустріалізації можна вважати двоєдиним, двофазним [6, с. 88].

На думку вчених НАН України [2, с. 6], вона передбачає перехід на наукомістке виробництво, що становить комплекс видів діяльності, заснованих на використанні та координації інформації, автоматизації розрахунків, можливостей програмного забезпечення, сенсорних пристроїв, комп'ютерних мереж та/або використанні передових матеріалів та нових можливостей, що відкриті природними науками у сферах нанотехнології, хімії, біології. Неоіндустріалізація є етапом переходу до технологій 6-го укладу, з випуску продукції з високою доданою вартістю, що характеризується індивідуалізацією, наномініатюризацією, біотехнологізацією, когнітивізацією, розвитком 3D друку, шляхом реіндустріалізації та збільшення в національній економіці робочих місць на базі наведених технологій у сфері малого та середнього підприємництва [12, с. 62].

Схожу думку мають Е.М. Воробйов та Т.І. Демченко [7, с.79], які зауважують, що цей процес є проміжним етапом до «розумної економіки» на новій інноваційній основі, що передбачає інтелектуалізацію, комп'ютеризацію, інформатизацію, а також перехід до постіндустріальних технологій. З точки зору М.А. Маліка [15, с. 5], цей процес пов'язаний з масовим випуском високотехнологічної наукоємної продукції, автоматизацією промислового виробництва та підвищення його ефективності. На його думку, складовими елементами неоіндустріалізації та системного оновлення економіки мають бути наукомістке високотехнологічне виробництво, чітка та дієва промислова політика, автоматизація виробничих потужностей, формування потужних науково-дослідних центрів, інтеграція науки та виробництва, створення вертикально інтег-

рованих національних корпорацій, пряма участь держави в управлінні стратегічними комплексами промисловості, автоматизація виробничих потужностей.

Серед російських дослідників слід відзначити Є.М. Примакова [18, с. 3], який стверджував, що нова індустріалізація – це створення нової економічної моделі через позбавлення від «сировинної голки», розвитку на інноваційній основі промисловості, сільського господарства. Ідею нової індустріалізації він пропонує розгорнути в продуману промислову політику, в «дорожню карту» руху до нової промислової бази на основі вищих світових техніко-технологічних досягнень. Провідним фахівцем у цьому напрямку є С.С. Губанов [9, с. 63], який пропонує підхід, що передбачає проведення неоіндустріалізації шляхом вертикальної інтеграції та зазначає, що вона пов'язана з переходом від електрифікації до повної автоматизації виробництва. На його думку, вирішення питання про власність на користь вертикально-інтегрованих її форм і відносин забезпечує появу рушійної сили неоіндустріальної модернізації та відкриває перед країною перспективу швидкого відновлення стратегічного і геополітичного паритету з провідними індустріально розвиненими державами світу. Російські фахівці О.О. Романова та Ю.Г. Лаврикова [20, с. 68] також відзначають перевагу нової індустріалізації як найбільш ефективного шляху розвитку вітчизняного виробництва на сучасному етапі та зазначають, що при цьому поєднуютимуться розвиток інтелектуального ядра промисловості з її «несучими» галузями, що сприятимуть розвитку ключових технологій у країні. Т.М. Юдіна [23, с. 77] уточнює, що нова індустріалізація пов'язана з впровадженням інноваційних продуктів на основі NBIC-технологій (нано-, біо-, інформаційних і когнітивних наук і технологій), що є базисом нового шостого технологічного укладу, NBIC – конвергенції.

Неоіндустріалізація є необхідною умовою розвитку вторинного сектору економіки, а базовими галузями повинні стати високотехнологічні галузі виробництва: авіаційна; ракетокосмічна; радіоелектроніка, обчислювальна техніка та засоби зв'язку; фармацевтична. Ці галузі відкриють нові можливості руху до постіндустріального суспільства, підвищать продуктивність праці (ВВП на одного зайнятого), а також скоротять споживання первинних (природних) ресурсів та покращать екологічні показники навколишнього середовища. Це тривалий процес, який потребує нової ідеології та, безперечно, державного регулювання шляхом державних інвестицій, стимулювання та підтримки вітчизняного бізнесу, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій [19, с. 196].

Важливим компонентом стратегії неоіндустріального розвитку для держави має стати «реабілітація» індустріальної ідеології та її компонентів; престижність зайнятості у промисловості; привабливість бізнесу у реальному секторі; «диктатура» технологічної та виробничої дисципліни [11, с. 151].

Лідуючому положенню індустріально розвинених країн у матеріальному виробництві сприяє зростання ролі вертикально-інтегрованих структур, що охоплюють усі ланцюги відтворювального циклу та здатні усталено фінансувати НДДКР, проектування, опанування, масове серійне виробництво, реалізацію і післявиробниче обслуговування продукції нового покоління [16, с. 131].

Напрямки вирішення завдання розвитку великих промислових комплексів в умовах неоіндустріалізації [13, с. 535]:

- розвиток зверху вниз, з боку держави шляхом створення умов та інфраструктури для неоіндустріалізації на загальнодержавному рівні;
- розвиток інфраструктури регіону і створення регіонального кластеру з метою стимулювання неоіндустріального розвитку;
- стимулювання окремих промислових комплексів шляхом створення системи пільг, перш за все податкових, а також створення спеціальних інвестиційних фондів;
- вирішення задачі розвитку шляхом кластеризації промислових підприємств в розрахунок на отримання синергетичного ефекту;
- вирішення окремих специфічних завдань розвитку в розрахунок, що можуть стати пусковим механізмом для самостійного неоіндустріального розвитку великих промислових комплексів (інтеграція в світову транспортну систему, створення єдиного консорціуму, стимулювання накопичення інтелектуального і людського капіталу і т.п.).

При цьому типовими недоліками даних підходів, що не дозволяють зробити висновок про наявності однозначного вирішення проблеми неоіндустріального розвитку великих промислових комплексів, є такі:

- ігнорування специфіки українських великих промислових комплексів у більшості підходів або недостатньо глибоке її виявлення;
- орієнтація, перш за все, на підхід зверху вниз, при якому основним суб'єктом управління неоіндустріальним розвитком промислових комплексів є держава;
- ігнорування того факту, що більшість великих промислових комплексів в Україні перебувають у приватній власності, конкурують один з одним і орієнтовані, перш за все, на отримання максимального прибутку в короткостроковому періоді, а не на розвиток;
- недостатньо розвинені методи визначення та оцінки ключових показників, що характеризують ступінь неоіндустріалізації підприємства, а також відсутність формалізованих підходів щодо формування стратегії для досягнення таких показників;
- практично не досліджувалися питання інформаційного забезпечення великих промислових комплексів при неоіндустріальному розвитку, незважаючи на те, що в даній сфері відставання українських підприємств від розвинених країн є найбільш сильним.

Є. М. Примаков [18, с. 82] зазначає, що нова індустріалізація повинна бути орієнтована на:

- диверсифікацію структури економіки з орієнтацією на підвищення в ній частки обробної промисловості;
- підготовку трудових ресурсів з відповідними компетенціями та компетентностями, в тому числі і за новими спеціальностями;
- фінансове забезпечення всіх процесів нової індустріалізації (доступні кредити, пільги та ін.);
- інтеграцію науки і виробництва, особливо вузівських розробок та їх впровадження у виробництво;
- дифузії нових розробок і технологій в усі галузі економіки;
- використання всіх інноваційних можливостей, як власних, так і отриманих за рахунок імпорту високіх технологій.

Звідси випливає, що реіндустріалізація повинна здійснюватися за кількома напрямками:

- відновлення або модернізація виробничих потужностей, втрачених за час деіндустріалізації;
- розробка нових програм і проектів, орієнтованих на інноваційну спрямованість індустріалізації;
- прискорене заміщення четвертого технологічного укладу п'ятим і шостим.

Таким чином, неоіндустріалізацію дослідники розглядають на макро- та мікрорівні. Неоіндустріалізація на макрорівні розглядається як державна політика, що представляє зусилля держави у формі виділення ресурсів, адаптації законодавчої бази, реалізації цільових державних програм, що спрямовані на активний розвиток сфери промислового виробництва на основі використання сучасних досягнень науки і техніки. На мікрорівні – як процес в економіці території, що проявляється в активному розвитку сфери промислового виробництва на основі використання наукомістких, технологій.

Постіндустріальне суспільство представляє собою економіку знань, тобто економіку, де знання відіграють домінуючу роль в економічному розвитку. Основним елементом економіки знань є наукомісткі університети, що генерують максимальні макроекономічні ефекти у сферах глобальної конкурентоспроможності, якості продукції та системної трансформації сфери освіти. Отже проведений аналіз дозволяє виділити індустріальну, неоіндустріальну та постіндустріальну моделі, що мають бути основою для механізму формування відповідних стратегій розвитку промисловості.

Список використаних джерел

1. Александровская Л. И. Проблемы индустриализации и практика промышленного развития / Л. И. Александровская, А. Кресс, И. А. Сванидзе // Африка: проблемы социалистической ориентации / ред. Н. И. Гаврилов, Г. Б. Старушенко. – М.: Наука, 1976. – С. 206-232.
2. Амоша А. И. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А. И. Амоша, В. П. Вишневский, Л. А. Збаразкая // Економіка промисловості. – 2012. – №1-2 (57-58). – С. 3-32.
3. Бабинцева Н. С. Индустриализация: содержание и основные черты / Н. С. Бабинцева, М. М. Литвяков, О. С. Савкевич // Индустриализация. Исторический опыт и современность. Межуниверситетский сборник / ред. Н.С. Бабинцева, Н.П. Кузнецова, К. Рихтер. – СПб., 1998. – С. 8-29.
4. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV – XVIII века / Ф. Бродель. – М.: Прогресс, 1992. – Т.3. – 607 с.
5. БСЭ. – 2-е изд. – М.: Сов.энциклопедия, 1949 – 1958. – Т.40. – С.168.
6. Васильева Н. Ф. Машинобудування як матеріально-технічна основа неоіндустріальної економіки України / Н. Ф. Васильева, В. Л. Кавура // Економіка промисловості. – 2014. – №4. – С. 88-96.
7. Воробьев Е. М. Неоиндустриализация как форма экономической модернизации / Е. М. Воробьев, Т. И. Демченко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1042, вип. 1. – С. 76-80.
8. Гордеев В. А. Методология исследования индустриализации в русле теоретической экономики / В. А. Гордеев, А. А. Гордеев // Теоретическая экономика. – 2015. – №3. – С.56-63.

9. Губанов С. С. Державний прорыв. Неоиндустриализация России и вертикальная интеграция. – М.: Книжный мир, 2012. – 224 с.
10. *Енциклопедія історії України*: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – 672 с.
11. Задоя А. А. Новая индустриализация в контексте стратегических целей Украины / А. А. Задоя // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – №1 (5). – Т. 1. – С. 146-154.
12. Иванов С. В. Оцінка перспектив неоіндустріальної модернізації промислового регіону / С. В. Иванов, Є.В. Котов // Вісник економічної науки України. – 2016. – №1. – С. 61-70.
13. Каминский П. Д. Анализ подходов к развитию крупных промышленных комплексов в условиях неоиндустриализации / П. Д. Каминский // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 2. – С. 532-537.
14. Кузнецов Н. В. Неоиндустриализация – основа обеспечения конкурентоспособности предпринимательских структур / Н. В. Кузнецов // Экономика и управление народным хозяйством. – 2016. – С. 80-83.
15. Малік М. А. Неоіндустріалізація національної економіки в контексті світових інтеграційних процесів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / М.А. Малік; МОН України, ДДМА. – Краматорськ., 2015. – 21 с.
16. Наймушин В.Г. «Постиндустриальные» иллюзии или системная неоиндустриализация: выбор современной России / В.Г. Наймушин // Экономист. – 2009. – № 4. – С. 47-52.
17. Основные направления инвестиционной политики в контексте задач новой индустриализации: науч. доклад / Ин-т экон-ки РАН. – 62 с.
18. Примаков Е. Реиндустриализация или постиндустриализация / Е. Примаков // Прямые инвестиции. – 2012. – № 3 (119). – С. 3.
19. Прушківська Е. В. Неоіндустріалізація як процес оновлення вторинного сектору економіки в період економічної нестабільності / Е. В. Прушківська // Теоретичні і прикладні питання економіки. – 2013. – Вип. 28. – Т. 1. – С. 191-197.
20. Романова О. А. Промышленная политика как инструмент неоиндустриализации региональных промышленных систем / О. А. Романова, Ю. Г. Лаврикова // Экономические и социальные перемены (факты, тенденции, прогноз). – 2012. – № 6 (24). – С. 67-77.
21. Романова О. А. Неоиндустриализация как фактор повышения экономической безопасности старопромышленных регионов / О. А. Романова // Экономика региона. – 2012. – № 2. – С. 70-80.
22. Шмелев Н. П. Проблемы экономического роста развивающихся стран / Н. П. Шмелев. – М.: Наука, 1970. – 253 с.
23. Юдина Т. Н. Деиндустриализация и новая индустриализация (реиндустриализация): Россия и Китай / Т.Н.Юдина // Теоретическая экономика. – 2015. – №1. – С. 76-78.
24. Cairncross A. What is deindustrialization? in. Blackaby F. (ed). Deindustrialisation, London, Pergamon, 1982. – P. 5-17.
25. Encyclopedia of the Social History / ed. by P.N. Stearns. – New York; London, 1994. – P. 347.
26. Sullivan A. Economics: Principles in action. / Arthur O'Sullivan, Steven M. Sheffrin. – Upper Saddle River, New Jersey, 2007. – P. 472.
27. The Encyclopedia of Sociology. – NY, 1981. – P.135.
28. The MIT Dictionary of Modern Economics. 4th Edition / ed. by D.W. Pearce. – Cambridge (Mass.). – 1992. – P. 204.
29. The Social Science Encyclopedia / ed. by A. Kuper, J. Kuper. – London. – 3 ed. – 2004. – P.493.

А. С. Вишнеvский

канд. экон. наук

Международный центр исследований социально-экономических проблем модернизации и развития кооперации, г. Полтава

ВЛИЯНИЕ РИСКОВ ДЕЛЕГИТИМАЦИИ ТЕРРИТОРИИ НА ПРОЦЕССЫ МОДЕРНИЗАЦИИ И КООПЕРАЦИИ: ВОЗМОЖНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ

Непрерывная модернизация экономики является необходимым условием экономического роста для любой экономической системы. Особенно отчетливо это проявляется в эпоху усиливающегося доминирования инновационной модели развития, основанной на результатах научно-технического прогресса. Базисом модернизационных процессов всегда выступала различного рода кооперация, которая имеет место между трудом и капиталом, а также внутри самого труда (в виде его разделения) и капитала (например, B2B бизнес). Нарушение кооперационных связей приводит к замедлению модернизационных процессов, или вообще делает их невозможными. Существует гипотеза, что самодостаточный рынок, в рамках которого будут

окупаться новые разработки, должен иметь численность не менее 400 миллионов человек [1]. Следовательно, выпадение из глобальной или соответствующей региональной системы разделения труда территорий с условно небольшим населением (до 5 млн человек) формирует риски для модернизации и развития их экономики.

Исследования научного сообщества в мире и Украине преимущественно сосредоточены на изучении теоретических основ модернизационных процессов [2], особенностей неоиндустриальной модернизации [3], глобального характера модернизации и его особенности [4], межфирменной кооперации и модернизации предприятий [5]. Глубоким и многосторон-